

อัตลักษณ์วัฒนธรรมฟ่อนหางนกยูงในการฟ่อนบูชาพระธาตุพนม*
CULTURAL IDENTITY OF FORN HANG NOK-YOONG IN FORN BHU CHA
PHRA THARD PHANOM

ศุภกร ฉลองภาค¹

Supakorn Chalongpak¹

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม¹

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University, Thailand.¹

Email : supakorn.cha@msu.ac.th

บทคัดย่อ

ฟ่อนหางนกยูงเป็นนาฏกรรมที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมการฟ่อนบูชาพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนที่มีความเลื่อมใสต่อองค์พระธาตุพนม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ความเป็นมาของ ฟ่อนหางนกยูง ในประเพณีออกพรรษา ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยการศึกษาจากเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สังเกต และการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผู้ปฏิบัติ 20 คน บุคคลทั่วไปผู้ชมการแสดง 20 คน รวม 43 คน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ฟ่อนหางนกยูงของจังหวัดนครพนมที่ใช้ในการฟ่อนบูชาพระธาตุพนมใน ประเพณีออกพรรษา แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบการแสดงที่โดดเด่นเป็นของ ตัวเองรวมถึงวัฒนธรรมความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและได้มีการพัฒนารูปแบบใน บางส่วนแต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของการแสดง นอกจากนี้ฟ่อนหางนกยูงมีการปรับเปลี่ยน ไปตามยุคสมัยและยังสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมได้ในทุกๆ สมัย ฟ่อนหางนกยูงยังแฝงคติ ความเชื่อเรื่องการปิดป่าสิ่งไม่ดีออกจากตัวและนำแต่สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิต เพื่อก่อให้เกิดสิริมงคลซึ่ง เป็นหนึ่งคติความเชื่อในทั่วอุษาคเนย์ ฟ่อนหางนกยูงจึงอยู่ในสังคมของคนอีสานจนกลายเป็นมรดก ทางภูมิปัญญาที่อนุรักษ์ไว้ให้ชาวนครพนมได้สืบทอดต่อไป

คำสำคัญ : 1. อัตลักษณ์วัฒนธรรม 2. ฟ่อนบูชาพระธาตุพนม 3. ฟ่อนหางนกยูง

ABSTRACT

“Forn Hang Nok-Yoong” is a worship dance performed at Phra That Phanom temple in Nakhon Phanom province, usually to show reverence to Buddhists who have devotion to Phra That Phanom. This research aims to study cultural identity and the history of the “Forn Hang Nok-Yoong” in the Buddhist Lent tradition at Wat Phra That Phanom, That Phanom District, Nakhon Phanom province. By studying paper work and collecting data in the field through surveys, observations and interviews. The tools used for data collection were observation form and interview form, from 3 experts, 20 practitioners, 20 audience members, 43 people in total. The results of the data analysis were presented by descriptive analysis method.

The results revealed that Forn Hang Nok-Yoong was used in the worship Phra That Phanom in the tradition of the end of Buddhist Lent. It shows the identity that appears in the form of performance has its own distinctive identity, the culture of beliefs that have been cultivated from past to present. It has developed some forms, but still retains the unique identity of the performance. In addition, “Forn Hang Nok-Yoong” has been modified according to the era and to the social context of every period. The dance also provides the belief of warding off the bad spirit from the people’s lives and bring prosperity to lives which is one of the beliefs in Southeast Asia. Therefore, the “Forn Hang Nok-Yoong” is present in the society of the Isan people and has become a heritage preserved for the wisdom that has been passed down to the people of Nakhon Phanom to maintain it.

Keywords : 1. Cultural Identity 2. Ritual Dance Phra Thard Panom 3. Forn Hang Nok-Yoong

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

มนุษย์มีความเหมือนความแตกต่างในเรื่องของ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการแสดง ของแต่ละชนชาติ เผยให้เห็นถึงรูปแบบและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นลักษณะเฉพาะของตนหรือที่เรียกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง สิ่งที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นลักษณะเด่น เอกลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นตัวตน แก่นแท้ ที่มีไม่เหมือนผู้อื่น (ศิขรา ศิริสาร, 2556) อัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งนั้นในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์เป็นมิติภายในของความเป็น

ตัวเราอย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เข้าสัมพันธ์กับโลกและปริณทล(อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546)

อัตลักษณ์วัฒนธรรมได้สร้างคุณค่าทางศาสนา ค่านิยม คุณค่า ประเพณี วัฒนธรรมเก่าๆ หรือค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ ล้วนแล้วกระทบบริบทในรูปแบบต่างๆ จากพลังของโลกาภิวัตน์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ซึ่งต้องเกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและภาพรวมไปถึงประชากรในยุคดั้งเดิม อคิน รพีพัฒน์ (2551) นักวิชาการทางด้านมนุษยวิทยาได้ให้ความหมายถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมว่า เป็นสิ่งที่นำมาใช้กับสิ่งที่เป็นตัวตนหรือลักษณะเฉพาะโดดเด่นจากทุกๆ ไป และเป็นที่ทำให้การยอมรับในกลุ่มประชากร ชุมชนและภาพรวม ซึ่งในแง่มุมของศิลปะการแสดง อัตลักษณ์วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของการแสดงชุดนั้นๆ ว่าเป็นของใคร และยังเชื่อมโยงไปถึงการให้ความหมายที่แฝงอยู่ข้างในการแสดง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ นั้นล้วนแต่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะตัวตน ที่แฝงอยู่ในศิลปะการแสดงชุดนั้นๆ

วัฒนธรรมอีสานมาจากความเชื่อ คนอีสานมีความเชื่อเป็นรากเหง้าของความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมที่แสดงออกที่เกิดจากความเชื่ออย่างมีระบบ มีปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดโลกทัศน์ของความเชื่อ เช่น ศาสนา ศาสดา ปรัชญา แนวคิดคำสอน อุบายการสอน พิธีกรรม ผลที่ได้จากคำสอน จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีสภาพเป็นองค์รวมที่ทำให้เกิดความเชื่อ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ยอมรับนับถือเป็นผลแห่งการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ภูมิธรรมและภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมาของสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นค่านิยมพื้นฐานของสังคมอีสาน(อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2537) จึงได้มีการพัฒนาความเชื่อเป็นพิธีกรรม เป็นประเพณี เป็นการละเล่น เป็นวรรณกรรม เป็นต้น ความเชื่อของชาวอีสานมักจะเชื่อในเรื่องของผีและขวัญเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตร่วมกันของชุมชนอีสานทำให้เกิดดุลยภาพในการอยู่ร่วมกัน โดยมีพิธีกรรมเป็นเครื่องต่อยอดการณ์ร่วมกัน ความเชื่อของชาวอีสานเป็นพลังที่สำคัญอีกประการหนึ่งทำให้เกิดความสามัคคี เพราะคนที่มีความเชื่อคล้ายคลึงกันหากมารวมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เป็นนามธรรมก็สามารถสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมความสำเร็จได้ตั้งใจประสงค์ ดังเช่นการรวมพลังของคนในหลายจังหวัดที่แสดงออกโดยการร่ำบวงสรวงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ล้วนเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีความหมายอันน่ากลัวกลับเหนื่อธรรมชาติ สัมพันธ์กับชีวิตในอดีตและปัจจุบัน (ธีรรัตน์ ลีลาเลิศสุระกุล, 2559) อาทิเช่น การฟ้อนที่เกิดจากพิธีกรรมขอฝน พิธีกรรมการฟ้อนผีฟ้าเพื่อรักษาโรค พิธีกรรมการสู่ขวัญต่างๆ การฟ้อนบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การบวงสรวงโบราณสถาน การฟ้อนบูชาพระธาตุในประเพณีต่างๆ ของแต่ละพื้นที่

จังหวัดนครพนมเป็นเมืองเก่าแก่มากในประวัติศาสตร์อีสานตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย เป็นจังหวัดชายแดนที่อยู่ตรงข้ามเมื่อท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542) มีพระธาตุพนมซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองมาหลายร้อยปี เป็นศูนย์กลางของชุมชนจากที่ต่างๆ มีการจัดพิธีกรรมการฟ้อนบูชาพระธาตุพนมร่วมกับงานออก

พระราชโหลเรือไฟในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 และเป็นประเพณีอันดีงามพร้อมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคตามนโยบายของรัฐบาล มอบหมายให้อำเภอในพื้นที่จังหวัดนครพนม จัดชุดการแสดง ฟ้อนรำท้องถิ่นมาร่วมในงานประเพณีรำบูชาพระธาตุพนม (มีเดช เตโช, 2554) ฟ้อนบูชาพระธาตุพนมนี้ปรากฏในตำนานการสร้างพระธาตุพนมหรือตำนานอรัญคันทานเมื่อสร้างเสร็จ “วิศาลหกเทวบุตรพาเอาบริวารนำทางนกกุงเข้าไปฟ้อนถวายบูชาเทวดาทั้งหลาย ลางขับร้อง ลางตีตีสตีเป่าถวายบูชานางเทวดาทั้งหลายถือหางนกกุงฟ้อนและขับร้องถวายบูชา” (แก้ว อุทุมมาลา, 2537) การฟ้อนบูชาพระธาตุพนมในปัจจุบันมีการแสดงทั้งหมด 7 ชุดการแสดง ได้แก่ ฟ้อนภูไทเรณูนคร ฟ้อนไถญ้อ ฟ้อนตำนานพระธาตุพนม ฟ้อนศรีโคตรบูรณ์ ฟ้อนอีสานบ้านเฮา ฟ้อนขันหมากเบ็งและฟ้อนหางนกกุง การฟ้อนบูชาพระธาตุพนมได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมในแต่ละสมัย แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ความดั้งเดิมไว้ โดยเฉพาะฟ้อนหางนกกุง ซึ่งมีปรากฏในตำนานอรัญคันทานและมีการฟ้อนมาอย่างยาวนานก่อนจะนำเอามาฟ้อนในงานฟ้อนบูชาพระธาตุพนม

การฟ้อนหางนกกุงในจังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 3 ยุค โดยแรกเริ่มเป็นการฟ้อนที่ใช้ฟ้อนบนหัวเรือเพื่อทำการสักการะเจ้าพ่อมหศักดิ์หลักเมืองก่อนทำการแข่งเรือยาว ต่อมาได้มีการพัฒนาและปรับปรุงท่าฟ้อนขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความอ่อนช้อยสวยงามมากขึ้น โดยนางเกษมสุข สุวรรณธรรมมา (จันทร์ รัศมี, 2562) หลังจากนั้นฟ้อนหางนกกุงก็ซบเซาลง เนื่องจากนาฏยลักษณะของการฟ้อนหางนกกุงต้องใช้ความชำนาญในการวัดหางนกกุงอย่างคล่องแคล่วและอ่อนช้อยสวยงาม ซึ่งต้องใช้ผู้แสดงที่มีทักษะฝีมือในการฟ้อนหาได้ยาก ในปี พ.ศ. 2530 ฟ้อนหางนกกุงจึงได้กลับมามีบทบาทในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ในงานประเพณีออกพรรษา และ ประเพณีโหลเรือไฟ ของจังหวัดนครพนม ที่ทางจังหวัดกำหนดให้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน จึงได้มีการฟ้อนและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา (วัฒนศักดิ์ พัฒนภูทอง, 2562) ชาวจังหวัดนครพนมเชื่อว่าการฟ้อนหางนกกุงเป็นการแสดงที่เป็นมงคล เพื่อปัดรังควานที่ชั่วร้าย อวมงคล ที่เชื่อสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน การฟ้อนหางนกกุงในปัจจุบันนอกจากผู้ฟ้อนต้องมีความสามารถในการรำรำเป็นอย่างดี มีความชำนาญในการวัดหางนกกุงจะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างมาก ทำให้การฟ้อนหางนกกุงต้องมีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมตามยุคสมัย และเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว อาจทำให้นาฏยลักษณะของการฟ้อนแบบดั้งเดิมลดน้อยลง (จันทร์ รัศมี, 2562)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นมาของการฟ้อนหางนกกุง ที่เป็นศิลปะการฟ้อนอีกชุดหนึ่งซึ่งมีปรากฏตามตำนานอรัญคันทานและมีนัยยะสำคัญจนก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการประดิษฐ์สร้างการแสดงฟ้อนหางนกกุงที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จะทำให้เกิดองค์ความรู้ ในด้านนาฏยศิลป์ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์และอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดงท้องถิ่นภาคอีสานอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นสมบัติของชาติสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ความเป็นมาของการแสดง ชูต ฟ้อนหางนกยูง ในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ประเพณีออกพรรษา ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรม ความเป็นมาของการแสดง ชูต ฟ้อนหางนกยูง ในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ประเพณีออกพรรษา ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3.2 ทำให้ทราบถึงกระบวนการฟ้อนหางนกยูงที่เป็นแบบอย่างของศิลปะการแสดงมีพัฒนาการมายาวนานและเป็นที่ยอมรับของชุมชนจนกลายเป็นมรดกวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้อย่างเข้มแข็ง ดังที่ฟ้อนหางนกยูงมีการปรับปรุงและมีการพัฒนาจนมีอายุยืนยาวมาจนถึงทุกวันนี้

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1)ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรม นาฏศิลป์ ศิลปะการฟ้อนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการแสดง ชูต ฟ้อนหางนกยูง 2)การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จาก 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 2.1)กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ดร. อร่ามจิต ชินช่าง, คุณครูจันทร์ รัศมี, คุณครูวัฒนศักดิ์ พัฒนภูทอง 2.2)กลุ่มผู้ปฏิบัติ ผู้แสดงฟ้อนหางนกยูง จำนวน 20 คน 2.3)ผู้ชมการแสดง(บุคคลทั่วไป) 20 คน รวม 43 คน 3)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์โดยเข้าร่วมสังเกตการณ์ ฟ้อนหางนกยูง ในการฝึกซ้อม และในวันแสดงเพื่อบูชาพระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อให้ได้ข้อมูลหลักและตรวจสอบเพื่อนำมาวิเคราะห์การแสดงชูต ฟ้อนหางนกยูง 4)ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้หลักการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้ 4.1)การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฟ้อนหางนกยูงในด้านต่างๆ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการทำการวิจัย ตลอดจนศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 4.2)การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์และสนทนาอย่างใกล้ชิดเพื่อที่จะได้ตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น 4.3)ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากบุคคลทั่วไปทั้งภายในพื้นที่และนอกพื้นที่วิจัย 4.4)ใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 4.5)ใช้วิธีการการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างโดยสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ เริ่มจากสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายรวมถึงสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการฟ้อนหางนกยูงตามพื้นที่สนามที่กำหนดและสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อเปิดกว้างไม่จำกัดขอบเขตและจับประเด็นที่ได้นำตีความหาคำตอบในเรื่องของการฟ้อน

ทางนทกย 5) นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปข้อมูลตรวจสอบเนื้อหาใช้วิธีการแบบสามเส้า(Triangulation) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากข้อมูลเอกสารและการรวบรวมข้อมูลภาคสนามและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมฟ้อนหางนกยูงในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนมผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ความเป็นมาของการแสดง ชุด ฟ้อนหางนกยูงในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ประเพณีออกพรรษา ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมเนื่องจากฟ้อนหางนกยูงเป็นศิลปะการแสดงของคนอีสาน ที่เป็นสิ่งที่มีผลในการจูงใจ มีความใกล้ชิดกับผู้ชม และมีการปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ นับเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ แก่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมฟ้อนหางนกยูงในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนมพบว่า การฟ้อนหางนกยูง ซึ่งเป็นหนึ่งในชุดการแสดงที่ใช้ในพิธีฟ้อนบูชาพระธาตุพนมในประเพณีออกพรรษามีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นของชาวนครพนมเนื่องจากฟ้อนหางนกยูงมีปรากฏตามตำนานอุรังคธาตุหรืออุรังคนิทานและเป็นศิลปะการแสดงที่มีวิวัฒนาการของการฟ้อนมาอย่างยาวนานและปรับตัวไปตามสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย ฟ้อนหางนกยูงยังมีนาฏลักษณะเฉพาะตัวมาตั้งแต่ก่อนที่จะนำเอามาฟ้อนในงานฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ในประเพณีออกพรรษา ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ฟ้อนหางนกยูงจากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการแสดงที่อยู่คู่กับชาวนครพนมมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฟ้อนหางนกยูงได้ปรับตัวเข้ากับบริบททางสังคมจนมีพัฒนาการและถูกสืบสานจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดนครพนม ซึ่งกว่าจะเกิดเป็นฟ้อนหางนกยูงในปัจจุบัน ต้องใช้กระบวนการทางแนวคิดผสมผสานกับทฤษฎีต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบหลักผ่านการตีความและสร้างสรรค์โดยศิลปินพื้นบ้านอีสานที่ให้เกิดจนกลายมาเป็นศิลปะการแสดงอีสานที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของจังหวัดนครพนม ฟ้อนหางนกยูง ในพิธีกรรมฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ที่ตรงกับประเพณีออกพรรษามีองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงเพื่อให้การแสดงชุดฟ้อนหางนกยูงได้ถูกสร้างขึ้นให้เป็นการแสดงที่สมบูรณ์ มีอัตลักษณ์และอยู่ในบริบทสังคมจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ยอมรับของชุมชนจึงแบ่งการศึกษาในด้านองค์ประกอบออกเป็น 6 กลุ่มได้แก่ รูปแบบการแสดง กระบวนการเคลื่อนไหว ท่าฟ้อน การแต่งกายดนตรี และอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงดังต่อไปนี้

5.1 รูปแบบการแสดงฟ้อนหางนกยูง ฟ้อนหางนกยูงเป็นการรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อที่ใช้ปิดเป่าสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากชีวิต ในการศึกษา รูปแบบการแสดงได้แบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2498 โดยนิยมใช้ผู้แสดงชาย เป็นการฟ้อนบนหัวเรือยุคที่ 2 ปีพ.ศ. 2530

ได้ปรับมาใช้ผู้หญิงเป็นผู้แสดงและนำมาแสดงในงานรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) เป็นครั้งแรกและใช้ในการฟ้อนต้อนรับแขกผู้มาเยือนยุคที่ 3 ยุคปัจจุบันทางจังหวัดได้มอบหมายให้โรงเรียนนครพนมวิทยาคมเป็นผู้รับผิดชอบการฟ้อนหางนกยูงในพิธีฟ้อนบูชาพระธาตุพนม โดยจะใช้นักเรียนหญิงจากโรงเรียนนครพนมวิทยาคมเป็นผู้แสดง จำนวน 60 คน โดยผู้แสดงจะถือหางนกยูงตั้งขึ้น ย่ำเท้าตามจังหวะดนตรี



ภาพที่ 1 รูปแบบการแสดงฟ้อนหางนกยูง

สรุปลักษณะฟ้อนหางนกยูงได้มีพัฒนาการมาจากเดิมไปตามแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันในงานฟ้อนบูชาพระธาตุพนมนิยมใช้ผู้หญิงแสดงเป็นส่วนใหญ่เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงที่ผสมกับความอ่อนช้อยและเพื่อให้เห็นถึงเป็นรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของการฟ้อนหางนกยูงที่ใช้ในการฟ้อนเพื่อบูชาพระธาตุพนม ในการฟ้อนบูชาพระธาตุพนมในทุกๆ ปี นั้นจะใช้นักเรียนหญิงของโรงเรียนนครพนมวิทยาคมเป็นผู้ฟ้อนในพิธีฟ้อนบูชาพระธาตุพนม ที่ตรงกับวันออกพรรษา โดยการควบคุมการฝึกซ้อมโดย คุณครูจันทร์ รัศมี และได้นำเอาการฟ้อนหางนกยูงบรรจุในหลักสูตรการสอนรายวิชานาฏศิลป์ของโรงเรียนนครพนมวิทยาคม

5.2 กระบวนการเคลื่อนไหวในการแสดงของฟ้อนหางนกยูง กระบวนการเคลื่อนไหวของฟ้อนหางนกยูงที่ปรากฏชัดเจนในยุคที่ 3 เนื่องจากยุคที่ 1 เป็นรำเดี่ยวโชว์ลีลาบนหัวเรือ ในส่วนของยุคที่ 2 ก็ได้ปรับเปลี่ยนตามแต่ละโอกาสจนมาปรากฏเด่นชัดในพิธีฟ้อนบูชาพระธาตุพนมที่ใช้ผู้แสดงมากกว่า 60 คน ลักษณะของผู้ฟ้อนหางนกยูงในงานพิธีฟ้อนบูชาพระธาตุพนม มีลักษณะการเคลื่อนไหวเป็นแถวตอนลึกและมีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบแถววงกลม 3 วง



ภาพที่ 2 การแปรแถวและการฝึกซ้อมแปรแถวของฟ้อนหางนกยูง ณ โรงเรียนนครพนมวิทยาคม

สรุปกระบวนการเคลื่อนไหวฟ้อนหางนกยูงที่ใช้ในการฟ้อนเพื่อบูชาพระธาตุพนมในประเพณีออกพรรษาของทุกๆ ปี นั้นพบว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมในเรื่องของกระบวนการเคลื่อนไหวนั้นคือ มีรูปแบบกระบวนการเคลื่อนไหวแบบเฉพาะที่ใช้ในการฟ้อนเพื่อบูชาพระธาตุพนม ในประเพณีออกพรรษาของทุกๆ ปี ผ่านการแปรแถว 2 ลักษณะ ก็คือ แถวตอนลึก แถววงกลม 3 วงใหญ่

5.3 ท่าฟ้อน ฟ้อนหางนกยูงมีปรากฏทั่วภูมิภาคในแต่ละท้องถิ่นของประเทศไทยซึ่งเป็นการไหลผ่านทางวัฒนธรรมในแถบของอุษาคเนย์ที่เชื่อในเรื่องของนกยูงที่เป็นราชินีแห่งนกตามตำราที่เล่าขานสืบต่อกันมาจึงเกิดมีการนำเอาหางนกยูงมาประดิษฐ์สร้างเป็นชุดการแสดงต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค และแฝงคติความเชื่อในด้านของการก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ท่าฟ้อนหางนกยูงมีทั้งหมด 12 ท่า ได้แก่ 1)ท่านกยูงร่อนออก 2)ท่ายูงรำแพน 3)ท่ารำแพนปักหลัก 4)ไหว้ครู 5)ยูงพิสมัย 6)ยูงฟ้อนหาง 7)ปักหลักลอดซุ้ม 8)ยูงรำยไม้ 9)ยูงกระสันคู่ 10)ยูงลำแพนซุ้ม 11)ยูงปัดรังควาน 12)ยูงเหินฟ้า



ภาพที่ 3 ท่าฟ้อนหางนกยูง

สรุปนาฏยลักษณ์ของท่าฟ้อนหางนกยูงมีการประดิษฐ์สร้างมาจากความเชื่อและเป็นการเลียนแบบกิริยาอาการของนกยูงในบริบทต่างๆ เช่น นกยูงบินร่อน นกยูงเหินฟ้า นกยูงล่าแพน หรือท่าที่มาจากความเชื่อ เช่นท่าปัดรังควานและท่าไหว้ครู นอกจากนี้ฟ้อนหางนกยูงเป็นการแสดงที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะของดนตรี ผู้แสดงจะถือหางนกยูงคนละ 2 กำมือ โดยใช้ซ้อมือเป็นตัวกำหนดเพื่อสับตัดหางนกยูงให้เกิดความพลิ้วไหวผสมผสานกับการใช้ร่างกายและการย่อเท้าตามจังหวะของดนตรีประกอบการแสดง ฟ้อนหางนกยูงมีอัตลักษณ์สำคัญทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเฉพาะและยังแฝงคติความเชื่อรวมถึงการเลียนแบบกิริยาของนกยูงที่ถูกปลุกฝังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฟ้อนหางนกยูงเป็นนาฏกรรมในพิธีกรรมการฟ้อนบูชาพระธาตุพนม และยังคงปฏิบัติเป็นประจำมาจนถึงทุกวันนี้ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของวัฒนธรรมที่มีมรดกวัฒมาตามยุคตามสมัยที่มีรากของความศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องผูกโยงตลอดจนเป็นวัฒนธรรมตามเวลาที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับของวัฒนธรรมของชุมชน

5.4 การแต่งกาย การแต่งกายของฟ้อนหางนกยูงในปัจจุบันยังคงนิยมแต่งกายแบบพื้นบ้านอีสานในแบบดั้งเดิมคือสวมเสื้อแขนกระบอก คอกกลม หรือ คอจีน นุ่งผ้าซิ่นไหมหรือผ้าซิ่นทอโรงงานสีเขียวสดหรือผ้าพื้นสีเขียวต่อตีนซิ่น ผ้าสไบใช้ห่มเฉียงบ่า ผมเกล้ามวยทัดดอกไม้ สวมเครื่องประดับเงิน เช่น ต่างหู สร้อย และกำไลแขน ซึ่งเป็นเค้าโครงวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีมาตั้งแต่อดีตในวิถีของคนอีสาน



ภาพที่ 4 ท่าฟ้อนหางนกยูง

สรุปการแต่งกายฟ้อนหางนกยูงยังคงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการสวมใส่เครื่องแต่งกายในแบบพื้นบ้านอีสานแบบเฉพาะที่เป็นตัวตนของการฟ้อนหางนกยูงโดยจะพบเห็นได้จากรูปประกอบหลักของเครื่องแต่งกายในแต่ละส่วนแต่ด้วยปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเข้ามาช่วยให้การทำงานและหาได้ง่ายตามท้องถิ่น การแต่งกายในปัจจุบันจึงได้มีการพัฒนาไปตามเทคโนโลยีของสิ่งทอแต่ยังคงใช้คติความเชื่อโดยการให้สีของเครื่องแต่งกายก็คือ “สีเขียว” ที่เป็นสีของหางนกยูง เครื่องแต่งกายของฟ้อนหางนกยูงจึงมีอัตลักษณ์เฉพาะและผสมผสานกับวัฒนธรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิมรวมไปถึงวัฒนธรรมความเชื่อที่นำมาผนวกกับการให้สีของการแต่งกายและมีพัฒนาการแต่ยังคงอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม

5.5 ดนตรี ในปัจจุบันฟ้อนหางนกยูงใช้ดนตรีพื้นเมืองอีสานที่เรียกว่าวงโปงลางเริ่มใช้บรรเลงตั้งแต่ปี 2530 จนถึงปัจจุบัน โดยมีนายพิชัย คำสิงห์ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองอีสานได้ทุกชนิดได้ริเริ่มการนำวงโปงลางมาบรรเลงประกอบการฟ้อนหางนกยูงในพิธี ฟ้อนบูชาพระธาตุพนมเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนหางนกยูงในช่วงดนตรีพื้นเมืองอีสานหรือเรียกว่าวงโปงลาง โดยเครื่องดนตรีประกอบ ได้แก่ พิณ พิณเบส โหวต แคน กลองหาง กลองตุ้ม โปงลางฉิ่ง ฉาบ ไหซอง กั๊บกั๊บก โดยใช้ทำนองลาวแพน ที่ประยุกต์มาจากเดิมในการบรรเลง แต่ในปัจจุบันได้นำลายนล่องโขงบรรเลงในการเปิดหัวและบรรเลงปิดท้ายด้วยลายสุดสะแนน



ภาพที่ 5 วงดนตรีโปงลางที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการฟ้อนหางนกยูง

สรุปลวดนตรีในการฟ้อนหางนกยูง ใช้ลวดดนตรีบรรเลงประกอบการฟ้อนหางนกยูงที่ดำเนินทำนองเพลงในลวดล่องโขง ลวดลาวแพน และลวดเซ็งซึ่งมีท่วงทำนองที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคนอีสานที่มีความหมายถึงความรักความผูกพันและเป็นสัญลักษณ์ของการปลุกเร้าวิญญาณความเป็นคนอีสาน ของพี่น้องชาวอีสานโดยเฉพาะเสียงแคนที่เป่าลวดต่างๆ มีมนต์เสน่ห์ ไพเราะ และมีจิตวิญญาณของความเป็นคนอีสานประดุกเสียงแห่งชีวิตผสมกับเครื่องดนตรีต่างๆ ที่ร่วมบรรเลงจนเกิดเสียงเพลงที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของลวดเพลงอีสาน

5.6 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง ผู้แสดงจะต้องถือหางนกยูงคนละ 2 กำมือ โดยให้หางนกยูงมัดเป็นกำพอดีมือ เรียงลำดับหางและแฉกให้สวยงาม ด้ามจับใช้ผ้าดันทองหรือผ้ามันพันหุ้มปลายผู้แสดงหรือผู้ฟ้อน 1 คน จะใช้หางนกยูงจำนวน 2 กำ โดยแต่ละกำมีจำนวนหางนกยูง 15-20 ก้าน ต่อหนึ่งกำ และมีความยาวอยู่ที่ 80-100 เซนติเมตร หรือตามความเหมาะสมของการแสดง



ภาพที่ 6 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงฟ้อนหางนกยูง

สรุปอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการพ้องทางนกยูนั้นเกิดจากความ ที่ว่าคนธรรมดาทั้งหลาย ประโคมด้วยดุริยครุฑวิธสวลาหกเทวบุตรพาเอาบริวารนำเอาหางนกยูง เข้าไปพ้องถวาย บูชา ทั้งหลาย ลางหมู่ขับ ลางหมู่ตีตี สี ตี เป่า นางเทวดา ทั้งหลายถือหางนกยูง พ้อง และขับร้องถวาย บูชา แสดงให้เห็นว่าการรำหางนกยูงนี้เป็นการรำแบบโบราณ ที่มีมานาน เป็นการปิดเป้าสิ่งชั่วร้าย และสร้างมงคล และยังเป็นการบูชาอีกด้วยจากคติการใช้หางนกยูงปิดเป้า สิ่งชั่วร้าย สร้างมงคลนี้ ยัง สอดคล้องกับความเชื่อ เกี่ยวกับ ตำนาน (ตำนาน หมายถึง เครื่องป้องกัน) โมระปริตต์(พงศาวดารอีสานล้านช้าง, 2564) อันเป็นความเชื่อโบราณในแถบลุ่มน้ำโขง

จากการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมพ้องหางนกยูงในการพ้องบูชาพระธาตุพนมแสดงให้เห็นถึงความนาฏยลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบการแสดงมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงโดยคนสมัยก่อนได้หยิบนำสิ่งที่พบเห็นรอบตัวไม่ว่าจะเป็นทำร้ายอาวุธในการป้องกันตัว หรือ การเลียนแบบกิริยาอาการของสัตว์มาประกอบสร้างให้เกิดเป็นศิลปะการแสดงเพื่อขัดเกลาคิดใจของคนอีสานในแถบลุ่มน้ำโขงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้จากองค์ประกอบตามที่จำแนกมาข้างต้นการพ้องหางนกยูงในการพ้องบูชาพระธาตุพนมมีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นในเรื่องของ ท่าพ้อง เครื่องแต่งกาย และดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงมีวัฒนธรรมความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและได้มีการพัฒนารูปแบบในบางส่วนแต่ยังคงอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะของการแสดงพ้องหางนกยูงจึงปรับสภาพและคงอยู่ในสังคมของอีสานจนกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่อนุรักษ์ไว้ให้ชาวนครพนมได้สืบทอดต่อไป

6. อภิปรายผลการวิจัย

อัตลักษณ์วัฒนธรรมพ้องหางนกยูงในการพ้องบูชาพระธาตุพนม พบว่า การพ้องหางนกยูงที่ปรากฏในประเพณีออกพรรษาทุกๆ ปีที่มีขึ้น นอกจากการถวายเป็นพุทธบูชาแล้วยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผ่านการแสดงมาอย่างเด่นชัด อัตลักษณ์วัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าและเป็นมรดกทางภูมิปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์เป็นมิติภายในของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายเกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เข้าสัมพันธ์กับโลกและปริณทล และยังสอดคล้องกับ อคิน รพีพัฒน์, (2551) ที่อธิบายว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมได้สร้างคุณค่าทางศาสนา ค่านิยม คุณค่า ประเพณี วัฒนธรรมเก่าๆ หรือค่านิยมล้วนแล้วกระทบกระทั่งในรูปแบบต่างๆ จากพลังของโลกาภิวัตน์ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ซึ่งต้องเกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและภาพรวม รวมไปถึงประชากรในยุคดั้งเดิม นอกจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในศิลปะการแสดงจะเป็นมรดกภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าแล้วยังแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต

อีกด้วย สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของการแสดงชุดนั้นๆ ว่าเป็นของใคร และยิ่งเชื่อมโยงไปถึงการให้ความหมายที่แฝงอยู่ข้างในการแสดง องค์ประกอบ ซึ่งล้วนแต่มี อัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะตัวตน ที่แฝงอยู่ในศิลปะการแสดงชุดนั้นๆ และยังทำให้เห็นถึงความเป็นศิลปะทางด้านวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึง ประเทศชาติที่มีความรุ่งเรืองนั้นจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมอันแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำชาติของตน ที่แฝงอยู่ในการฟ้อนหางนกยูงซึ่งมีกำเนิดมาแล้วมากกว่า 100 ปี เป็นศิลปะการฟ้อนรำที่เก่าแก่และงดงามของจังหวัดนครพนมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์ของชาวนครพนม ฟ้อนหางนกยูงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์และความรุ่งเรืองทางความเชื่อของจังหวัดนครพนมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ศุภวัฒน์ นามปัญญา (2562) ที่อธิบายว่าวัฒนธรรมพื้นบ้าน(Folk Culture) ศึกษาได้จากวิถีชีวิตหรือพฤติกรรมหรือกลุ่มคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรงหรือจากศิลปะของกลุ่มชนชั้น โดยเฉพาะศิลปะพื้นบ้าน(Folk art) ซึ่งเป็นผลทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างๆ สร้างสรรค์ขึ้น งานนาฏกรรม เพลงและดนตรีพื้นบ้าน เป็นงานศิลปะที่ไม่มองเห็นเป็นรูปธรรมแต่แฝงไว้ด้วยจิตวิญญาณของกลุ่มชน ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงสามารถศึกษาผ่านงานศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้ได้หลายแง่มุม

7. องค์ความรู้ใหม่

ฟ้อนหางนกยูงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม มีคุณค่าในด้านความศรัทธา และคุณค่าต่อจิตใจของชาวจังหวัดนครพนมและชาวอีสาน ฟ้อนหางนกยูงเป็นศิลปะการแสดงที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านแนวคิด ผ่านการประกอบสร้าง ผ่านการปรับปรนและการผสมผสานกับวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็ยังคงตระหง่านในอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนถึงงดงามในสุนทรียภาพของความเป็นวัฒนธรรมตามเวลาและแสดงให้เห็นถึง “การยอมรับของชุมชน” โดยไม่มีเงื่อนไขซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าฟ้อนหางนกยูงจะยังคงเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมอีกนานเท่านาน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรให้หน่วยงานของรัฐมีการสนับสนุน นโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม และให้มีการนำฟ้อนหางนกยูงเข้ามามีบทบาทในงานและเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดนครพนมมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมการแสดงของท้องถิ่นทั้งยังเป็นการสืบสานศิลปะการแสดงของจังหวัดให้มีบทบาทและอวดโฉมความงามในนาฏยลักษณ์ของการฟ้อนหางนกยูง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การพือนหางนกงยจ้ดเป็นการพือนบูชาที่ม้อัฒลัษณัร่ว่มข้างสมบรูณัและเป็นที่ ยอมรับของชุมชนจนกลายเป็นมรดกวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามา มี อิทธิพลในวิถีชีวิตของคนไทยวัฒนธรรมท้องถิ่นอาจถูกกลืนกลายหากไม่มีการปรับตามยุคสมัย ตามความนิยมหรือวาระโอกาสที่ต้องรับใช้ชุมชน แต่การปรับปรุงจำเป็นต้องรักษาอัตลักษณ์ของ ตนเองไว้อย่างเข้มแข็ง ดังที่พือนหางนกงยปรับปรุงและมีการพัฒนาจนมีอายุยืนยาวมาจนถึงทุกวันนี้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นของพือนบูชาพระธาตุพนมและชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม ไปทำการสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง เพื่อเป็นการต่อยอดและเพิ่ม คุณค่าด้านศิลปะการแสดงของท้องถิ่นให้มีการพัฒนาไปตามยุคสมัย

9. เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). **คู่มือท่องเที่ยวนครพนม**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ..
- แก้ว อุทุมมาลา. (2537). **อุรังคนิทาน ตำนานธาตุพนม**. กรุงเทพมหานคร : นีลนารากการพิมพ์.
- จันทร์ รัชมี ผู้ให้สัมภาษณ์. 21 ตุลาคม 2562. ณ โรงเรียนนครพนมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.
- ธีรรัตน์ สีสาลิเศสุระกุล. (2559). **ทางอีสาน. ความเชื่อ...สู่พลังศรัทธา สายธารของวัฒนธรรม ประเพณีอีสาน**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ทางอีสาน.
- เพจประวัติศาสตร์อีสานล้านช้าง. (2564). **พือนหางนกงย**. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2563. จาก <https://www.facebook.com/103752477993915/post/138029924566170/>
- มีเดช เตโช. (2554). **ประเพณีรำบูชาพระธาตุพนม**. กรุงเทพมหานคร : สยามรัฐ.
- วัฒนศักดิ์ พัฒนภูทอง ผู้ให้สัมภาษณ์. 17 เมษายน 2562. ณ โรงเรียนเชียงยืนวิทยา อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม.
- ศิขรา ศิริสาร. (2556). กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในแฟนเพจเฟซบุ๊ก: ศึกษากรณีแฟนเพจอปีคิงดอม. **วารสารวิทยบริการ**. 24(3). 1-17.
- ศุภวัฒน์ นามปัญญา. (2562). **พือนผู้ไทย : การนำเสนอภาพตัวแทนทางชาติพันธุ์ผู้ไทย ในขบวน แห่งปราสาทฝั่งจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและ สร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). **วัฒนธรรมคือความหมาย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด = Identity.**
กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). **โลกทัศน์อีสาน.** มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

10. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกๆ ท่าน และคณาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์
และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้อำนวยความสะดวก
และทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กราบขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อุราภรณ์ จันทมาลา ที่ได้ให้
คำแนะนำและจุดประกายทางปัญญาในการเขียนบทความวิจัยชิ้นนี้ขึ้นเพื่อให้ผู้วิจัยได้พัฒนาศักยภาพ
ของตนเอง หวังว่าบทความฉบับนี้จะก่อคุณประโยชน์อันจะพึงมีในการศึกษาศิลปวัฒนธรรมการฟ้อน
หางนกยูงหรือเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของชุมชนและจังหวัด